

Takonaulat kerätään talteen ja käytetään uudelleen. Osa niistä taottaa talkooleistaan voimin Vammalan opiston kursseilla.

"Me teemme sen taas"

Työ on aloitettava alusta. Työnjohtaja, paanumestariin tittolin talkooväeltä saanut Tapio Valme on levannut jatkaa: -Ei sitä voi jatkamattakaan olla. Kahdessa vuodessa tehtiin 18 000 paanua, nyt tarvitaan tuplasti enemmän. Ja se on vasta katto.

Surusta kasvaa sisu

TERSTI HANNELE JÄRHEKI
KUVAT PETRI KAIPIOINEN

Korvaamaton kansallinen aarre muuttui hiljiksi, kun Tyrvään Pyhän Olavin kirkko tuhoutui tulipalossa.

Mutta toisessa asiassa tuhopolttaja epäonnistui: seurakunta ei nujertunut vaan liittyi surussaan yhteen entistä tiukemmin. Ihmisien mieliala tuntuu julkistavan nykyisille ja tuleville pahantekijöille: kävi miten kävi, me rakennamme sen aina uudelleen.

"Se olisi ollut helpompi kestää, jos luonnonvoimat olisivat sen tehneet."

Murheellista katsottavaa on Rauvaveden kauniilla niemellä, Pyhän Olavin kirkon raunioilla. Hiiltynet parrut maassa, ruhkaa kasoissa, nokeentuneet, vinot seistä paljaina, jilleen kerran.

Mitä ajatuksia mahtoi kulkea kyläläisten mielessä 1650-luvulla, kun he silloin katsolivat savuvia raunioita? Oliko järkytys ja suru vieläkin kaubeampi ja ajatus edessä oleva työn suuruudesta - sen ajan keincin - vieläkin musertavampi?

Tämäkään ajatus ei vammalaisia täänä lohduta. Ehkä se, että kirkko on ennenkin palanut, antaa silti jotain nykyhetken yli ulottuvan perspektiiviä, tuntuu elämän kiertokulusta ja sen osallisen olemasta. Katoavaisuudesta.

Palosta on viisi päivää.

Kirkonmäellä kulkee yhä jatkuvasti väkeä. Monet pysähtyvät hiljaisina, päättäen puistellen. Muurilla näkyy kukkia. Joku ottaa valokuvia. Pariskunta haluaa itsensä kuvaattavan raumiota vasten. Ehkä heidän yhteeninen taipaleensa alkoi tältä? Samat talkoolaiset, jotka vain kuusiksi sitten juhilivat kaksi vuotta kestääneen paanukatto-urakan valmistamista, raiavaat ovat palopuikkas hiljaisina, kädet hilfestä mustina, keräävät nauloja, peittävät seinämäurion yläreunoja, etteivät kosteus ja talvi pääse näistä murentamaan.

Taksinkuljettaja Erkki Nieminen tuo vanhaksi paikalle. Heikki Seppämurron kanssa hän kiipeää autosta kirkkoon katsomaan.

»Emäntä minulle silloin aamulla soitti autoon ja porasi, että kirkko palaa», hän

sanoa ja lisää lauseen, joka päävi kuluessa toistuvan monesta suusta: »Kyllä tämä suru on ollut järkyttävästi suuri ja aito.»

Yhteinen suru

Kirkkoherra Osmo Ojansivu kuvaa sitä unenomaisista, epätodellista tunnetta, jonka vallassa hän ajoi palopuikalle nähdäkseen, ettei mitään ollut enää tehtävissä.

Hän kertoo, miten piispantarkastukseen Karkkuun matkalla ollut arkipiispa John Vikström tavoitetaan autosta, miten hän tulee heti paikalle, hiljentyy hetken ja sanoo: Kutsu seurakunta lännelle kahdeksitoista. Ja miten hän itse menee ilmoittamaan siitä jumalanpalvelukseen, nillit sanolla joita sydämestä nousee. Ja miten hartautteen tulee satamäärin ihmisiä, nuoria ja

taas ovat talkoolaisen kädet mustat, kuukausi sitten ne värjäsi tuore terva, nyt sormilin hapertuva hilli.

Kun talkoopat on syöty, lähdetään töihin, rulkutossaa riittää. Talkoolaisen kantaajoakkoa vasemmalla Pekka Kangasniemi, Rauno Helkkilä, Pekka Haunia, Tapio Vainio ja Olavi Linnikko.

vanhoja, eikä kenenkään silmä pysy kuivana.

Tunnelma kirkonmäellä oli silloin ainutkertainen. Ja sen näkivät tvoi valtakunnanuutisissa kaikki muutkin.

Kulttuuritoimenjohtaja Elpo Tiltinen kertoo itkeneensä niin, että väillä oli mentävä rantaan pois muiden silmistä.

Mutta aivan erityisesti Pyhän Olavin

28-vuotias maatila-yrittäjä Mikko Olli Heinostu tuli paikalle, vaikkei kirkon ihmisiä olekaan. Hän katsoo silmiä ja sanoo nyt jalkikäteen, ettei sitä tunnelmaa voi oikein ymmärtää ja kuvata. »Se oli semmoinen kokemuus, ettei sitä voi millään saada uskusi. Sinne piti tulla.»

Turvalolle järjestettiin kriisitilaisuus palopäivän iltaan, ja sinne tule kymmenitän ihmisiä. Kirkkoherra kertoo: »Me itsemme ja halasimme toisiamme ja kyselime yhdessä miksi.»

Palopäällikkö Hannu Tähkö ottaa itselleen öisen vartiovuoren savuvan raunion äärellä, hän haluaa seistä siellä, hiljentää ja rauhoittaa pimentyvässä yössä ja miettiä, mistä on tapahtunut.

Kirkkoherra sanoo oppineensa pappina olemisesta näinä päivinä enemmän kuin koko aikaisemmalta urallaan yhteensä. »Ken pappi seiso palavan kirkkonsa rauniolla, se on valtava saarna ja koulu.» Hän on tukenuut ja luhduttanut ja saanut itse kokea seurakuntansa myötätunnon. Oli niitä, jotka kysivivät myös papilta: »Jaksatko sinä?»

Suru on suuri yhdistävä tekijä, Osmo Ojansivu samoo. Ja jo samana iltaan se hitaasti käännyy yhtiseksi voimaksi. Vanhin paanustekoon osallistunut talkoolainen, 86-vuotias Arme Järvi tarttuu kirkkoherra kädestä ja sanoo: »Me tehdään se vielä.»

Pitkät talkoot

Ovatko nämä ihmiset jättykkiä, tunteitaan ilmaisemattonaan saataakseen?

Liikutuksen määritelmä ymmärtää vasta, kun tajuaa kirkon erityisen merkityksen paikkakuntalaisille. Se oli alueen vauraan ja pitkän historian symboli, jonka arvo ainutlaatuiseksi kulttuurikohteeksi oli jo koulutetuissa pääillä taantu. Se oli monelle vihkirikko ja henkilökohtaisten muistojen kohde.

Mutta aivan erityisesti Pyhän Olavin

Rauno Helkkilä tekee kiviseinän harjalle välialkalista suojaa, vesi on vanhan muurin vihollinen. Päätyseiniältä näkyy kahden sisäkatkon jäljet. Kirkko paloi myös 1650-luvulla.

kirkko sijoitui pakkakuntalaisten sydämeen, kun sen 250 vuotta vanha paanukatto vaati korjausta, ja työ päättiin muutamia vuosia sitten toteuttaa talkoot.

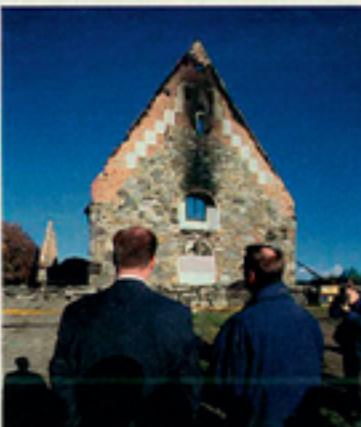
voimin.

Talkoiden aktiivinen vaihe kesti yli kaksi vuotta, ja niihin osallistui toista tuhatta henkeä.

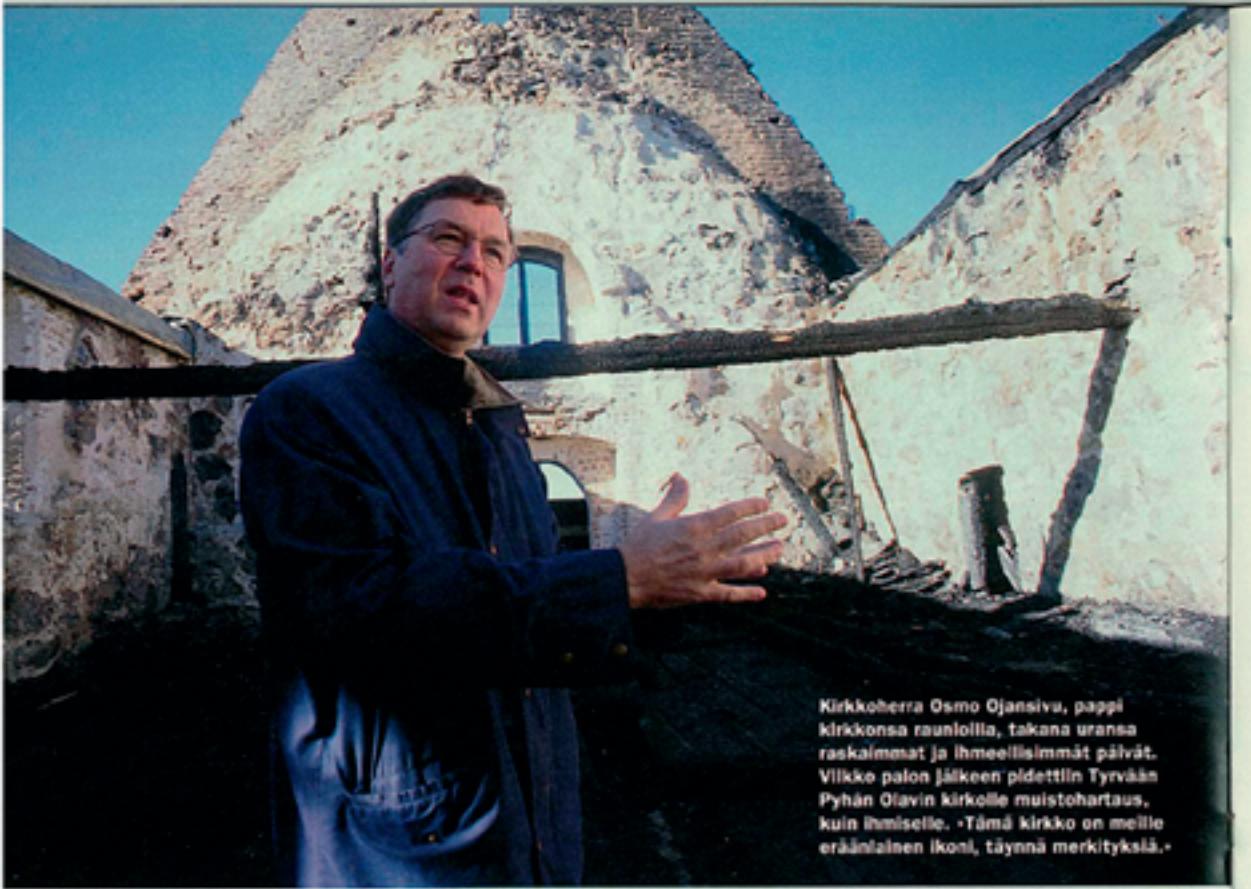
Talkoolaiset veivistivät käsin kirveillä 18 000 haapapaanua ja tekivät niistä tismalleen samanlaisen katon kuin mestari Antti Pilimäinen 250 vuotta sitten. Paanut tervatilin vanhoihin menetelmiin poltetulla tervalla, ja kylmäpäisimmät kiinnitivät ne jyrkille lappeille huimissa korkeuksissa.

»Aina oli myös epäilijöitä, sanoo projektissä työntekijä Tapiola Vainio. »Eite te varmaan saa tarpeeksi paanuja. Ete te ainakaan niitä ylös saa, sanottiin. Mutta niitä, jotka uskoivat oli monia voin enemmän.»

Monet myötsälevivät tapahtumaa paikallisten tiedotusvälineiden kautta. Koko talkooprosessista tehtiin myös televisiodokumentti, joka päätti kuuksi sitten vietetyihin suuriin valmistajajuhliin ja riemuikasta, yhteistä työntyydytystä ilmaisevaan lauseeseen: Me teimme sen!

Ministeri Olli-Pekka Heinonen tuli paikalle ja lupasi yrityttää edesauttaa korjaukseen raholtusta. Kirkko on kansallisomaisuutta, ja sen tuohon liittyy järjetömyys: »Vähän niin kuin joku menisi puukolla vilitämään Mona-Lisa-taulun rikki.»

Rikos ihmiskuntaa vastaan

»Yksi maamme arvokkaimmista sääneilisen kulttuuriperinäön monumentista katsoi», arvio museoviraston ylilujoja Henrik Lilius.

Pyhä Olavin kirkon arvokkain osus oli sen alkuperäisenä silloin 1700-luvun ja osin sitä vanhempien sisustus. Palossa tuhoutui muun muassa 1500-luvulta peräisin oleva triumfi-kruisifksi, 1600-luvun barokkisaarnastoli ja vuosina 1720–40 rakennetut harvinaiset penkkikoettelit.

Pyhä Olavin kirkon menetystä voi vertata lähinnä vain Hailuodon ja Lieksan kirkkojen paloihin.

Tapahtuma on herättänyt poikkeuksellisen suurta järkytystä myös valtakunnalliseksi.

»Unescon maailmanperintökeskuksessa ja Haagin yleissopimusta pohtivissa työryhmässä on puhuttu, että tällaisia tapauksia olisi tulkittava rikoksina ihmiskuntaa vastaan. Ne eivät ole vain yhden ihmisen ja kohteen välinen asia.» □

Kun dokumentti nyt palon jälkeen tuli uusintana, siiben oli läitetty mörheellinen jalkiosa, kuva savuvasta rauhoista ja toteamus: »21.9. suuri työ ja korvaamaton aarre menetettiin.»

»Tapahtumasta jäi asukkaille yleinen sie lunvamma», sanoo entinen vammalalainen, nykyisin Turussa asuva arkeologian emeritusprofessori Unto Salo.

»Kirkko oli paikkakuntalaisille keskeinen identiteettitekijä. Kun symboli hävitettiin, tuhoutuu jotain sielustaa.»

Mustat tunteet

Miksi?

Tässä vaiheessa vastausta ei ole. Mutta juuri tubopolto tekee kirkonpalosta erityisen vaikkean.

Hiljinyt raunio muistuttaa siitä, että ihmisten keskuudessa on myös sairaita mieliä ja pahaa tahtoa.

Siitä ei voi olla puhumatta, sitä ei voi olla miettimättä.

Poliisin tutkinnallisista syistä vangitsemalle henkilölle tiedetään ainakin parikymmentä nimeä.

Jokaisella Suomen paikkakunnalla, myös Vammalassa, on juoruila, ristiriitoja ja

vanhoja kaunoja. Nyt ne nousevat spekulaatioihin esin ja tuntuu kenties tärkeittäin johtolangoitusta.

Ovatko liikkeelle saatamanapvoja?

Onko tapahtumalla yhteyttä alueella esityvään protestantiseen fundamentalismiin, joka ei hyväksy naissappeuteita, homoja eikä kirkkojen ekumeenista lähetystymistä?

Entä aluelehdestä hurskaasti uitisen muodossa käynnistettyyn homokeskusteluun, jossa väitetään niemehtä mainitsemattomien seurakunnan vaikuttajien kyllästyneen siellä vallitsevaan homomyönteisyyteen, muun muassa siiben, että homona tunnetaan taiteilija sai järjestää kulttuuritilaisuuksia kirkon tiloissa ja osallistuu palaneen kirkon paunakattojohdelle valmistamiseen?

Mikä on paikallisten tiedotusvälineiden moraal ja vastuu?

Kirkkoherri Osmo Ojansivu on sitä mieltä, että uskonnonlinnan äärfundamentalismi on nostamassa päättäin kaikkialla maailmassa, myös protestantien piirissä.

»Raamatusta nostetaan esin Vanhan Testamentin Jumalan koston ja tuonion ajatuksista. On olemassa tervetta ja epätervetta kristillisyyttä, tämä on seurakuntapapin komitus.»

Kirkkoherri pitää seurakuntansa puolta, mutta sanoo ettei Vammala tee poikkeusta, sielläkin on vanhat testamentillisia kostonhenkejä ja homouden tuomitsijoita.

»Onko seurakunnassa suositu homoja? Keneltäkään paanuja veistämään tullee ei kysy, oletko hetero vai homo, eikä sitä ole kysytty multakaan, jotka ovat haluneet tehdä vapaaehtoista työtä.»

»On ollut raskasta kestää sitä, että on tälläistä ummehtunutta keskustelua, hämäräyksiä, jotka häärivät esii tulematta ja mitä mukaan kutsumatta.«

Palopäällikkö ja paanumestari istuvat kahville ja murehtivat koko kansakunnan tilaa. Miten saataisiin tubopoltojen kierre päättymään tässä maassa?

Murto- ja palosuojauskissa on paljon parantamista. Mutta viime kädessä ihminen on aina ovelampi. He kysyvät, miinhin ovat kasvatuksesta kadonneet arvot ja moraalit, toisten ihmisten ja toisten työn kunnioittaminen.

Yhteiskunnan on turha luulla, että turva löytyy tekniikasta, jos ei ihmisiille opeteta oikeaa ja väärää.

Tällä kertaa, palopäällikkö arvelee, palohälytymistä ei ehkä olisi ollut ratkaisevaa apua. Katolla oli tuulta ja terva, ja sytytäjä teki taitavaa työtä.

Palopäällikkö kertoo, miten seisoi siinä vahdissa palonjälkeisen yönä, katsoi pakua kiviseinillä, ikkunaan, josta sytytäjä on mennyt sisään, kalteria, jonka hän on väntänyt tieltään. Ja teki oman päätelmänsä: »Se oli niin kova teko, ettei sitä terve ihminen pysty tekemään.»

Viimeiseen asti hän toivoi, että poltaja olisi löytynyt sisältä, ettei asiaan olisi tullut selvyytä.

Pois rukutus

»Nyt tilityt lopeittaa tämä rukutaminen», sanoo talkoolainen Pekka Hassila, »kun ei se siitä miksikään tule.» Talkooleket on syöttä, hän nousee ja lähtee töihin seiniä peittelemään. Perässä seuraavat muutkin. Vammalaiset ovat taas ryhtyneet raken-

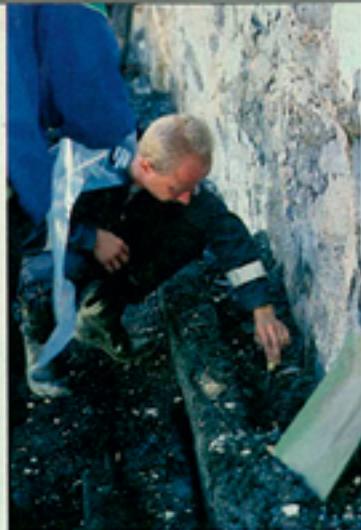
tamaan.

»Uuden tien päässä tunsin olevani maanantaina, kun museoviraston edustajat tulivat paikalle ja olivat myös voimakkasti sitä mieltä, että kirkko rakennetaan uudestaan», kirkkoherri Osmo Ojansivu sanoo.

Hän iloilee myös siitä, miten seurakunnan puheilmet ovat soineet ja suuri joukko ihmisiä eri puolilta maata on osoittanut myöntäntöä ja tarjonnut apuaan. »Avan tavalliset ihmiset ja julkisuuden henkilöt.»

»Helsingin yliopilaskunnan soittajat haluavat tulla tänne pöntämään konsernit rakenneystöön hyväksi. Nuoret ihmiset!»

»Olen hämmästynyt siitä, miten monet

Nuorempi konstaapeli Matti Ala-Haavisto kerää lisää teknisiä näytteitä.

»Se näkylä aina tuonne tielle, kun ohi ajol. Vaikka en kuulu kirkon ihmisiin, se koskee kumminkin», sanoo Mikko Ollila.

ortodoksit ovat soittaneet. Eräskin haluaa antaa meille arvokkaan ikonin sijoittavaksi työmaakoppini, kun alamme taas rakentaa.»

Mikko Ollila seisokkelee edelleen kirkonmäellä ja kertoo, että kaikki uitiset pitää lähettilää nyt sukulaissille Norjaan.

»Kummitäti soitti itkussa suin, että voiko se olla totta. Se oli mainittu jossain lehdesä sicillä.» Kun miesten pube kääntyivät puuhankintaan, Mikko Ollila sanoo, että voisi niitä haapoja hänkin mailtaan hakea. □

Pro Pyhä Olavi

■ Suuri yksimielisyys vallitsee seurakunnan, Vammalan kaupungia ja museoviraston välillä siitä, että kirkko palautetaan kirkkotilaaksi.

Yhteinen näkemys on myös, että ulkoasultaan ja kattorakenteeltaan se korjataan entisen näköiseksi, paanutalkoot aloitetaan alusta.

Ratkaisut kirkon sisätilojen osalta ovat ongelmallisempia ja riippuvat paljon seurakunnan tarpeista ja mahdollisuksista. Ja ratkaisevasti myös rahoituksesta.

Kirkon sisärakenteet oli tarkoin dokumentoitu, joten teknisesti olisi mahdollista rakentaa entisen kopio.

»Se ei tunnu kovin tarkoituksenmukaiselta», arvioi museoviraston ylilujoja Henrik Lilius. »Minun mielestäni on katsottava eteenpäin. Korkeaa laatua on kuitenkin pidettävä lähtökohtana.»

Mutta mielin seurakunnalla on varaa?

»Meidän hartiamme eivät riitä tätä kannataa», sanoo kirkkoherri Osmo Ojansivu. »Edessä ovat miljoonien korjaukset.»

Ministeri Olli-Pekka Heinonen kävi viikko sitten palopaikalla ja lupasi tehdä parhaansa, jotta opetusministeriöltä saataisiin erityisrahoitusta korjaukseen. Myös museovirasto esittää samaa valtiolle. Se antaa asianantaja-apuaan korjausten suunnitteluun.

»Toivottavasti liikkeelle lähtevät myös sponsorit, puutecollisuus, metsähallitus ja muut tahot, joilla on resursseja», Lilius sanoo.

EU-rahoitukseen eri vaihtoehdot tutkitaan, vaikka mahdollisuudet eivät ole yhtä hyviä kuin viimeksi. Paanukaton korjausseen saatiin EU-tukea, koska kulttuuririnnon projektirahat käytiin sinä vuonna nimenoimaan sakralirakennuksiin.

Kaupunginjohtaja Paavo Salli toteaa, että ensimmäinen pääoma saadaan vakuutuskorvaaksista, ja toivoo vakuutusyhtiöltä kulttuurimyönteisyyttä.

Kaupunki ei vielä ole päättänyt suorista investointeista, mutta se on seurakunnan rinnalla edistämässä asiaa. Pyhä Olavin kirkon korjauskello on perustettu tukiyhdistys, jonka kummeiksi, toimintaan vetämään ja ideoimaan on pyydetty joukko maan vaikuttajia. Kukaan pyydetyistä ei ole kielettynyt.

Kojeaukset tukemiseksi on avattu pankkitilejä, joille on jo kertynyt noin 100 000 markkaa.

Avustustilien numerot ovat:
Merita Vammala 119850-161058
Vammalan Seudun Osuuspankki
566006-4103644
Säästöpankki Vammala 445615-210611. □